

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Нікули Наталі Вікторівни «Формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність обраної дисертанткою теми не викликає сумніву, адже освітня філософія сучасності висуває підвищені вимоги до професії учителя початкових класів. Сьогодні особистість учителя посідає особливе місце у суспільстві, адже саме йому належить здійснювати практичну реалізацію розпочатих освітніх реформ. Освіта має стати одним із найважливіших чинників прогресу, а учитель, як носій загальнолюдських і суспільних цінностей, творець особистості та транслятор надбань культури минулого в майбутнє, через сформовану професійну культуру зреалізувати завдання, що покладає на нього суспільство. Тому, на часі, необхідно забезпечити якісну професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів початкових класів, спрямовану на формування їхньої методичної культури, рівень якої має відповідати вимогам часу в контексті реформування початкової освіти.

Актуальність обраної теми підтверджується спрямуванням на розв'язання суперечностей між: зростаючими вимогами сучасного суспільства до формування особистості вчителя як суб'єкта професійно-педагогічної культури та недостатнім рівнем організації цього процесу в системі вищої педагогічної освіти; об'єктивною потребою початкової школи в учителях з високим рівнем методичної культури в контексті реформування освіти і дискретністю її формування в процесі професійної підготовки; необхідністю підвищення ефективності формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів і недосконалістю змісту, форм, методів, що забезпечують означений процес у закладах вищої освіти.

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича з теми «Теоретико-

методологічні та методичні інновації у професійно-педагогічній підготовці фахівців у контексті вимог входження в міжнародний освітній простір» (РК № 0116U007044).

Дисертаційна робота Нікули Н.В. логічно структурована і представлена анотацією, вступом, трьома розділами, висновками, списком використаних джерел, додатками. Наповненість матеріалу в розділах є рівномірною і підпорядкована єдиній логічній концепції дослідження. Мета й завдання чітко сформульовані, структура тексту відповідає поставленій меті, розкриває тему дослідження і забезпечує аргументованість і достовірність отриманих результатів. Ґрунтовне вивчення джерельної бази (325 найменувань, з яких 10 – іноземною мовою) дало змогу дослідниці достатньо переконливо висвітлити стан опрацювання проблеми формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у вітчизняному і зарубіжному педагогічному досвіді.

Характеризуючи наукову новизну виконаного дослідження, слід зазначити, що дисертанткою уперше здійснено цілісний аналіз проблеми формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у педагогічній теорії та освітній практиці; визначено зміст і структуру методичної культури майбутніх учителів початкових класів; виокремлено критерії, показники та рівні сформованості методичної культури майбутніх учителів початкових класів; теоретично обґрунтовано модель формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів, яка складається із трьох взаємопов'язаних блоків (теоретико-методологічний – завдання, підходи, принципи, компоненти; змістово-діяльнісний – зміст, форми, методи, етапи; результативний – критерії та рівні сформованості методичної культури майбутніх учителів початкових класів); розроблено навчально-методичне забезпечення формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки; уточнено зміст ключових понять дослідження, а саме: «методична культура вчителя початкових класів»; «система ціннісних орієнтацій»; «професійно-

особистісна мотивація»; «методична компетентність»; «методична майстерність»; «професійно значущі якості»; «методична креативність»; «здатність до рефлексії та саморозвитку»; «здатність до оцінювання професійно-методичної діяльності»; подальшого розвитку набули зміст, форми і методи формування методичної культури майбутніх учителів у процесі професійної підготовки.

Для аргументованого доведення достовірності й повноти викладення матеріалу звернемося до аналізу тексту дисертації.

Вступ роботи містить обґрунтування актуальності і доцільності наукового дослідження обраної теми. Дисертантка правильно визначає об'єкт і предмет дослідження. Глибоке знання проблеми, ступеня її розробленості дозволило чітко сформулювати мету і завдання дослідження. У вступі висвітлено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про особистий внесок автора, апробацію й впровадження результатів дисертації.

Ознайомлення із змістом першого розділу – **«Теоретичні засади формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки»** – свідчить про ґрунтовне вивчення філософських, психологічних, соціологічних, педагогічних джерел і нормативно-правової освітньої бази України. Дисертанткою проаналізовано проблему формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів; розкрито її методологічні засади; обґрунтовано зміст та структуру методичної культури вчителя початкових класів. Зокрема, за результатами аналізу наукових джерел зазначено, що методична культура є важливою для ефективної реалізації професійної діяльності вчителя початкових класів, а проблема її формування актуалізується в контексті реформування вітчизняної системи освіти. На основі дефінітивного аналізу дослідницею встановлено, що феномен «методична культура вчителя початкових класів» є складовою категорійного поля в ієрархії понять: «культура» – «культура особистості» – «професійна культура» – «професійно-педагогічна культура»

– «методична культура». Нам імпонує думка автора, що «методична культура вчителя початкових класів» – це сукупність його професійно-особистісних цінностей та якостей, методичної компетентності та методичної майстерності, що дозволяє творчо здійснювати професійно-методичну діяльність на основі рефлексії, набутого досвіду й саморозвитку з урахуванням нормативних вимог. За результатами теоретичного аналізу проблеми дослідження дослідницею визначено такі структурні компоненти методичної культури вчителя початкових класів: ціннісно-мотиваційний, когнітивно-праксеологічний, особистісно-творчий, рефлексивно-оцінювальний. За переконанням дисертантки, означені компоненти характеризують особистісну й діяльнісну складові методичної культури вчителя початкових класів, відображаючи їх взаємозумовленість і взаємозв'язок із професійною діяльністю.

Значну цінність представляє другий розділ – **«Стан формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки»**, у якому здійснено аналіз стану формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у сучасній освітній практиці вітчизняних вищих навчальних закладів; представлено діагностичний інструментарій експериментального дослідження (критерії, показники, рівні, комплекс методик діагностування); проведено вхідне констатувальне дослідження рівня сформованості методичної культури майбутніх учителів початкових класів і проаналізовано його результати. З метою виявлення рівня сформованості методичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки до кожного компонента методичної культури автором визначено критерії та відповідні їм показники, рівні сформованості методичної культури майбутніх учителів початкових класів: адаптивно-наслідувальний, репродуктивний, компетентісно-продуктивний, інтегративно-творчий. Обґрунтовано, що перехід від попереднього до наступного рівня сформованості методичної

культури вчителя початкових класів відбувається через кількісні й якісні зміни в компонентах означеного явища.

Заслуговує на позитивну оцінку послідовність викладу результатів дослідження у третьому розділі – **«Обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності моделі формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки»**, де представлено модель формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки й програму експериментальної перевірки ефективності її реалізації; здійснено аналіз динаміки формування методичної культури за результатами формувального експерименту. Дослідницею доведено, що застосування системного підходу до розроблення й обґрунтування моделі сприяв розумінню її як цілісної системи взаємопов'язаних елементів, функціонування яких відбувається згідно з обраними підходами, визначеними принципами, що спрямовані на досягнення поставлених мети та завдань. Здійснену в межах дисертаційного дослідження експериментальну роботу в цілому оцінюємо позитивно.

Вбачаємо практичне значення дослідження, передусім, у розробці навчально-методичного забезпечення формування методичної культури, яке включає: навчальну програму та методичні рекомендації до спецкурсу «Методична культура вчителя початкових класів»; тренінг «Мотивація професійної діяльності майбутнього вчителя»; «Комунікативні здібності педагога»; семінар-практикум «Креативний учитель – запорука професійного успіху»; ділову гру «Кроки до методичної майстерності»; комплекс вправ та ігор, спрямованих на формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів; пам'ятку-алгоритм для створення індивідуального методичного портфоліо.

Логічним завершенням дисертаційного дослідження є обґрунтовані висновки, що відповідають поставленим завданням та становлять певний

внесок у розробку теорії та практики педагогічної науки. Позитивне враження справляє оформлення роботи, розміщені у ній таблиці та діаграми.

Автореферат дисертації Нікули Н.В. адекватно відображає зміст і результати виконаної дослідницької роботи. Зокрема, основні положення дисертації відображені у працях, які опубліковані у фахових виданнях, включених до переліку ДАК України та зарубіжних періодичних виданнях. Апробовані у доповідях на науково-практичних конференціях. Публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого свідчать про наукову зрілість дослідника. В той же час у контексті наукової дискусії можна висловити ряд зауважень та побажань:

1. Автором розроблена та представлена модель формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки (с. 166), однак вважаємо, що модель набула б глибшого змісту, якщо дисертантка висвітлила в ній обрані педагогічні умови досліджуваного процесу.
2. Уважаємо за доцільне при розкритті форм і методів формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки (підрозділ 3.2) класифікувати їх на традиційні та інноваційні.
3. У роботі автор зазначає про розробку навчально-методичного забезпечення процесу формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів, проте не розкриває сутність цього поняття, що було б доречним.
4. У дисертації автором подано рекомендації щодо запровадження заходів для підвищення ефективності формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів на державному та університетському рівнях (с. 215), однак, вони не знайшли відображення у змісті автореферату.

Проте, вказані зауваження суттєво не впливають на позитивну оцінку проведеного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота «Формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки» виконана на належному науковому рівні, має значне практичне застосування, відповідає вимогам пп.11-13, «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 до кандидатських дисертацій, а її автор – Нікула Наталя Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

**кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені В. Стефаника»**

Цюняк О.П.

ПІДПИС Цюняк О.П. ЗАВІРКА
Начальник відділу кадрів
Державного вищого навчального закладу
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
код 02125266
17 01 2018